

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ ÜZEYİR HACIBƏYLİ İRSİ

Üzeyir Hacıbəyli irsinin yaşaması, öyrənilməsi, qorunması və təbliği Azərbaycan musiqişünaslığının gündəliyində dayanan aktual vəzifələrdən biridir. Müasir dövrdə, Üzeyir bəyin təbirincə desək, “vəzifəyi-musiqiyyəmizə aid məsələlər” sırasında Üzeyir Hacıbəyli irsinin davamlı və məqsədyönlü şəkildə toplanılması, öyrənilməsi, qorunması, təhlili və təbliği kimi çoxşaxəli vəzifələr və problemlər də dayanır. [1].

Musiqişünaslığın bu ümummilli və humanist missiyasının uğurla həyata keçmə sində, onun geniş mənada təşkilində və istiqamətlənməsində, “şəxsiyyət və zaman” müstəvisində həllində, müasir mədəniyyətin aktual problemi səviyyəsində elmin gündəliyinə daxil edilməsində, bu vəzifənin musiqi incəsənətinin inkişafına yönəldilməsində Azərbaycanın Respublikasının Prezidenti, müasirliyin görkəmli dövlət və siyasət xadimi, ümummilli lider Heydər Əliyevin böyük mədəni-tarixi və siyasi xidmətləri olmuşdur. “Başda Üzeyir Hacıbəyli musiqisi olmaqla, Azərbaycan klassik və müasir musiqi əsərlərinin, milli bəstəkarlıq məktəbinin, zəngin xalq musiqisinin müxtəlif ölkələrdə və xalqlar arasında təbliği və tanınması görkəmli dövlət və siyasi xadimi Heydər Əliyevin mədəniyyət siyasətinin əsas məqsədlərindən birini təşkil etmişdir”. [2, 13].

Üzeyir Hacıbəyli irsi ilə bağlı vəzifələrin və problemlərin həllində dövlət və siyasət xadimi, respublikanın siyasi rəhbəri kimi birbaşa iştirak edən Heydər Əliyev musiqi mədəniyyəti və incəsənətinin belə mühüm və aktual məsələlərin həllində həmişə musiqi ictimaiyyəti, bəstəkar, ifaçı və musiqişünaslar ilə, maarifçi ziyalılar və ailmlər ilə birlikdə olmuş, onların fikir və təkliflərini həyata keçirmiş, hər zaman onlarla həmrəylik nümayiş etdirmişdir.

Heydər Əliyev bütün həyatı və fəaliyyəti ərzində Üzeyir Hacıbəylinin musiqisini böyük zövqlə dinləmiş, əsərlərinə tamaşa etmiş, dahi bəstəkarın yaradıcılığını yüksək qiymətləndirmiş, bu şəxsiyyət, yaradıcılıq və musiqi əsərləri, onların klassik və müasir musiqi mədəniyyətindəki dəyəri haqqında maraqlı fikirlər söyləmiş, Ü.Hacıbəyli irsinə hər zaman qayğı və sevgi ilə yanaşılmasını döənə-döənə tövsiyə etmişdir.

Üzeyir Hacıbəylinin yaradıcılığına və irsinə davamlı diqqət və qayğı göstərilməsi, bu irsin elmi-mədəni əsaslarla qorunması, öyrənilməsi və təbliği, ona ölməz milli-mədəni dəyər kimi yanaşılması, müasir dünya mədəniyyətinin ayrılmaz hissəsi kimi dərk olunması, gənc nəsillərdə Üzeyir musiqisinə dərin maraq və sevgi yaranması – bütün bu məsələlər Heydər Əliyevin mədəniyyət və incəsənət sahəsində həyata keçirdiyi dövlət siyasətində daim aparıcı yer tutmuşdur. Bu dahi dövlət və siyasət xadiminin Ü.Hacıbəyli şəxsiyyətinə və yaradıcılığına münasibəti onun elm, təhsil, mədəniyyət və incəsənətin inkişafına istiqamətlənmiş siyasi-humanitar fəaliyyəti ilə bilavasitə bağlı olmuşdur. Heydər Əliyevin Azərbaycanın maarifçi, yaradıcı elm, təhsil, mədəniyyət və incəsənət xadimlərinə, xalqın görkəmli şəxsiyyətlərinə, onların irsinə, yaradıcılığına münasibəti, bu şəxsiyyətlərin yubileylərini rəsmi dövlət qərarı ilə həyata keçirməsi, onların irsinin təbliği üçün şərait və imkanlar yaratması, yaradıcılıqdan məişətə qədər olan problemlərini həll etməsi yalnız bir ümumi və ali məqsədə - Azərbaycan mədəniyyət və incəsənətinin davamlı inkişafına, yeniləşməsinə və tanınmasına xidmət edirdi. Azərbaycanın tarixi, yaradıcı şəxsiyyətləri ilə bağlı dövlət və hökumət səviyyəsində müxtəlif qərarlar qəbul etməsi, bu istiqamətdə tədbirlər planı hazırlanmasında şəxsən iştirakı, yüksək təltif və mükafatlar üçün SSRİ KP MK-ya rəsmi yazılı mütaciət etməsi Heydər Əliyevin yaradıcı şəxsiyyətlərə, o cümlədən, musiqi xadimlərinə yüksək hörmət və ehtiramının, onların şəxsiyyətinə, fəaliyyətinə və xidmətlərinə yüksək qiymətinin ifadəsi idi. Belə mövqeyi və yanaşması ilə Heydər Əliyev, əslində, yaradıcı şəxsiyyətlərin, milli mədəniyyətin siyasi və mənəvi hamisi rolunu oynamış, eyni zamanda, bu yaradıcı insanların Azərbaycanın ictimai-mədəni həyatındakı və xalqın mədəni inkişafındakı mövqeyini daha da möhkəmləndirmiş, onların ziyalılıq və yaradıcılıq mövqelərini əlaqələndirmiş, yaradıcılıq uğurlarını yeni-yeni imkanlarla və stimullarla təmin etmiş, eyni zamanda musiqi incəsənətinin inkişafı qarşısında geniş perspektivlər açmışdır.

1969-2003-cü illərdə respublikanın ali və orta məktəblərinə, maarifçi ziyalılarına, tarixi şəxsiyyətlərə, yaradıcı insanlara, nəşrlərə, mədəni dəyərlərə, alim və müəllimlərə, qədim abidələrə və tarixi hadisələrə yubileylər təşkil etməklə, bu yubileylərin Azərbaycanın elm, mədəniyyət, təhsil və incəsənət həyatında mahiyyətli hadisə olmasını təmin etməklə Heydər Əliyev SSRİ ideoloji siyasətinin ən kəsərli vaxtında və müstəqillik dönməsində Azərbaycan xalqının tarixi yaddaşını, milli özünüdərkini və şüurunu özünə qaytarmış,

milli kimliyin, xalqın entomədəni və milli-mənəvi keyfiyyətlərinin ölməməsinə, onların kommunist ideologiyası və saxta “beynəlmiləçiliyə” adaptasiya edilməməsinə, Azərbaycan mədəniyyət və incəsənətinin dünyəvi təbliğinə nail olmuşdur. Azərbaycanın XX və XXI əsrdəki musiqi həyatı, musiqi-yaradıcılıq nailiyyətləri, musiqi tarixi, çoxsahəli inkişaf prosesləri və musiqi ictimaiyyətinin yaradıcılıq problemlərinin uğurlu həlli, nəhayət bütün bu məsələlərin musiqişünaslıqda davam edən tarixi, nəzəri, kulturoloji, sosial aspektlərdən tədqiqi və təhlili belə nəticəyə də əsas verir ki, “Heydər Əliyevin musiqi mədəniyyəti və incəsənəti sahəsindəki zəngin, maraqlı və qiymətli fəaliyyəti məntiqi olaraq müasir musiqişünaslığın da elmi maraq və tədqiqat obyektinə çevrilmişdir”. [3, 100-101]. Beləliklə, Heydər Əliyevin dövlət və siyasət xadimi kimi Azərbaycan mədəniyyətinin, elminin, təhsil və incəsənətinin davamlı inkişafına, milli ziyalı yaradıcılığının təbliğinə istiqamətlənmiş mədəniyyət siyasəti və bu siyasətin humanist məqsədləri Üzeyir Hacıbəyli şəxsiyyəti və irsi ilə bağlı olan elmi məsələləri də aktuallaşdırmışdır. Müstəqillik dövrü hər sahədə olduğu kimi, musiqişünaslıq qarşısında da yeni, müasir, aktual vəzifələr, suallar qoymuşdur ki, onlardan biri də Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin tədqiqində “Heydər Əliyev və Üzeyir Hacıbəyli irsi”, “Heydər Əliyev və Azərbaycan musiqi incəsənətinin inkişafı”, “Heydər Əliyev və musiqi təhsili” kimi müasir əhəmiyyətli aktual elmi mövzu və problemlərin yeni metodlarla və obyektiv yanaşmalarla araşdırılması və təhlilindən ibarətdir. İlk növbədə belə danılmaz fakta və arqumentə görə ki, Heydər Əliyevin 1969-2003-cü illərdə həyata keçirdiyi humanitar mədəniyyət siyasətinin prioritetləri Azərbaycanın musiqi mədəniyyətinin, musiqi təhsilinin, musiqi incəsənətinin, ifaçılıq sənətinin, bəstəkarlıq məktəbinin, musiqi elminin davamlı inkişafından, bu sahədə yeni nailiyyətlərin qazanılmasından, musiqidə yeni bədii, elmi və təşkilati nailiyyətlərin təbliği və tanıtılmasından, musiqi xadimlərinin əməyinin layiqincə qiymətləndirilməsindən, sənətkar və cəmiyyət arasında qarşılıqlı etimad və hörmət mühitinin yaradılmasından, Azərbaycanın musiqi-mədəni əlaqələrinin daha da genişlənməsindən, məktəblilərin və gənclərin musiqi-estetik tərbiyəsinin inkişafından ibarət olmuşdur.

Faktlara müraciət edək. 1970-ci illərdə Azərbaycanın musiqi həyatında bir çox tarixi əhəmiyyətli, inkişaf yönümlü hadisələr baş verir. Məsələn, Ü. Hacıbəyli adına Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının 50 illik yubileyi [4], Dövlət Konservatoriyasının yüksək mükafatla təltifi, Üzeyir Hacıbəylinin

və Müslüm Maqomayevin 90 illik yubileyi, dahi bəstəkarın ev-muzeyinin yaradılması, Şuşadakı ev-muzeyinin bərpa və təmiri, “Üzeyir Musiqi Günü”nin rəsmən təsis edilməsi, Bakıda Rusiya ədəbiyyatı və incəsənəti günləri, Qara Qarayevin yubileyi, T.Xrennikovun, D.Kabalevskinin yaradıcılıq görüşləri, Bəstəkarlar İttifaqı nəzdində “Məktəbli filarmoniyası”nın yaradılması, Bəstəkarlar İttifaqında musiqi tənqidinə, gənc bəstəkarların yaradıcılığına, ifaçılıq sənətinin problemlərinə həsr olunmuş plenumlar, Bəstəkarlar İttifaqının V və VI qurultayları, “Azərbaycanda musiqi ifaçılığının inkişafı haqqında” Azərbaycan KP MK-nın qərarı, Qara Qarayevin, Fikrət Əmirovun, Niyazinin, Rauf Həviyevin yüksək dövlət mükafatları və fəxri adlarla təltif olunması, yeni simfonik, kamera, vokal və instrumental, musiqili teatr əsərlərinin yazılması, Nəsiminin yubileyi münasibətilə bəstəkarların müsabiqəsi, Bakıda müxtəlif ölkələrdən gələn musiqi kollektivlərinin və ifaçıların konsertləri, Azərbaycan musiqiçilərinin xarici ölkələrə səfərləri, “Qaya” ansamblına Dövlət musiqi kollektivi statusunun verilməsi, Müslüm Maqomayevin rəhbərliyi ilə estrada-simfonik orkestrin yaradılması, musiqi incəsənəti xadimlərinin fəxri ad və mükafatlarla təltifi, Zaqafqaziya ifaçılarının müsabiqəsi, respublikanın bölgələrində ictimai əsaslı “musiqi universitet”lərinin, “mədəniyyət universitet”lərinin yaradılması, şəhər və rayonlarda musiqi məktəbləri şəbəkəsinin çoxlu sayda artması, Azərbaycan dövlət himninin yeni redaksiyası, musiqi və musiqişünaslıq əlaqələrinin genişlənməsi və s. və i.ə. kimi mütərəqqi hadisələr Azərbaycan musiqi mədəniyyəti və incəsənətinin yenilikləri, inkişaf faktlarıdır.

Heydər Əliyevin respublikanın siyasi rəhbəri və Azərbaycan mədəniyyətinin hamisi kimi həyata keçirdiyi mütərəqqi hadisələrdən biri də Üzeyir Hacıbəylinin 90 illik yubiley tədbirləridir.

Dahi bəstəkarın anadan olmasının 90 illiyinin keçirilməsi Azərbaycan KP MK Bürosunun 28 fevral, 1975-ci il tarixli iclasında (protokol N 117) müzakirə olunmuşdur. Heydər Əliyevin sədrliyi keçən Büro iclasında yubileyin keçirilməsi, yubiley komissiyasının yaradılması və tədbirlər planının təsdiq olunması haqqında rəsmi qərar çıxarılmışdır. [5]. Qərarın mətnindən göründüyü kimi, mədəniyyət naziri Zakir Bağirov, Qara Qarayev, Tofiq Quliyev, Cəhangir İldırımzadə, İmran Qasimov, Y.Hüseynov, Niyazi, Mehdi Məmmədov, Şəmsi Bədəlbəyli və konservatoriyanın rektoru vəzifəsini icra edən Bilqeyis Məmmədova yubiley komissiyasına seçilmiş, komissiyaya rəhbərlik Q. Qarayevə həvalə edilmişdir.

Lakin yubileyin sentyabr ayında keçirilməsi haqqında rəsmi qərar verilərsə də, komissiya sədrinin və mədəniyyət nazirinin məktubu əsasında onun vaxtı noyabr ayına dəyişdirildi. Çünki sentyabr ayında Bakıda “SSRİ ədəbiyyat günləri”nə hazırlıq işləri aparılırdı. Həqiqətən, oktyabr ayında keçirilən “ədəbiyyat günləri” Azərbaycan mədəniyyəti üçün əhəmiyyətli hadisə idi. Ədəbiyyat günlərində Səməd Vurğunun ev-muzeyinin açılmasını da nəzərə alsaq, hazırlıq işlərinin çox vaxt tələb etməsi, yubileyin ümumittifaq miqyaslı olması kimi səbəblərin gerçəkliyi göz önünə gəlir. Digər tərəfdən, Üzeyir bəyin “Koroğlu” operasının yeni quruluşda hazırlanması, Ümumittifaq “Melodiya” firmasına bəstəkarın əsərlərindən ibarət valların sifarişi, elmi konfranslara, konsertlərə, nəşrlərə hazırlığın aparılması, Moskvada yubiley tədbirinin təşkili və s. bu kimi hazırlıq işləri çox vaxt tələb edirdi. Məhz bu iki Ümumittifaq (SSRİ) miqyaslı tədbir üçün aparılan ciddi və geniş hazırlıq işləri çox vaxt tələb etdiyi üçün Heydər Əliyev Ü.Hacıbəylinin yubiley tədbirlərinin noyabr ayında keçirilməsi qərarına gəldi.

Yeri gəlmişkən, qeyd edək ki, 1875-ci ilin oktyabr ayında müxtəlif respublika və şəhərlərdən Ədəbiyyat günlərinə qatılan görkəmli yazıçılar, şairlər, ədəbiyyatşünaslar hər gün Dövlət Opera və Balet teatrında, Dövlət filarmoniyasında, Konservatoriyanın zalında simfonik, kamera, xalq çalğı alətlər orkestrlərinin, dövlət xorunun, professinal musiqiçilərin ifasında xarici, rus klassiklərinin, Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərini, muğam və xalq mahnılarını dinləyir, opera və balet tamaşalarına baxırdılar. Bir sözlə, Bakıdakı “SSRİ xalqlarının ədəbiyyatı günləri” tanınmış ədəbiyyatçılara, şair və yazıçılara Azərbaycan musiqisi ilə də yaxından tanış olmaq imkanı verirdi.

Arxiv sənədləri əsasında bildiririk ki, Ü.Hacıbəylinin yubileyinə dair tədbirlər planına Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan KP MK Bürosunda baxılmış və bu plan müvafiq qərarla təsdiq olunmuşdur. Yubileyin tədbirlər planı Heydər Əliyevin bilavasitə təşəbbüsü və təlikləfləri əsasında hazırlanmışdır. Yubiley komissiyasının üzvləri ilə birlikdə şəxsən Heydər Əliyev də bu planın hazırlanmasına iştirak etmiş, öz təklif, düzəliş və əlavələrini bildirmişdir. Tədbirlər planına bəstəkarın əsərlərindən ibarət konsertlər, tamaşalar, təntənəli mərasim, görüşlər, konservatoriyada tələbə və müəllimlərin iştirakı ilə tədbirlər və konsertlər, şəhər və rayonlarda tədbirlər, EA Memarlıq və İncəsənət İnstitutunda ümumittifaq elmi konfrans, Moskvada təntənəli yubiley gecəsi, bağlanmış konserti, yubilyarın əsərlərinin nəşri, yaradıcılığı haqqında monoqrafiya və məqalələrin yazılması, xüsusi teleradio verilişlərinin

yayımlanması, yaradıcılığını və əsərlərini əks etdirən sərgilərin təşkili və s. məsələlər daxil edilmişdi. Tədbirlər planı ilə tanış olduqda, belə nəticəyə gəlirik ki, tədbirlərin hər biri Azərbaycan musiqi incəsənətinin inkişafında, Ü.Hacıbəyli irsinin öyrənilməsi və təbliğində dəyərlidir və bu istiqamətdə mühüm əhəmiyyət kəsb edirlər.

Yubileyin geniş tədbirlər planı və onlarına icrasına cəlb edilən hökumət qurumlarının, yaradıcılıq təşkilatlarının vəzifələri haqqında məlumat verən arxiv sənədləri, yubiley tədbirlərinə dair mətbuat informasiyaları və musiqişünaslıq məqalələri belə deməyə əsas verir ki, qarşıda dayanan əsas məqsəd Ü. Hacıbəylinin yubileyini bu dahi sənətkara, şəxsiyyətə layiq olan səviyyədə həyata keçirməkdən, yubileyi yalnız Azərbaycanın deyil, bütün SSRİ-nin mədəniyyət, elm və incəsənət bayramına çevirməkdən, bəstəkarın əsərlərini yüksək peşəkar səviyyədə təbliğ etməkdən ibarət olmuşdur.

1975-ci ilin noyabrında müxtəlif respublika və şəhərlərdən, yaradıcılıq təşkilatlarından olan bəstəkarların, musiqişünasların, musiqi xadimlərinin, ifaçıların, kollektivlərin, eyni zamanda respublikaların bəstəkarlar ittifaqlarını və rəsmi hökumət qurumlarını təmsil edən nümayəndələrin 90 illikdə iştirak etməsi Azərbaycanın musiqi həyatını daha da fəallaşdırdı, Azərbaycanın musiqi-mədəni əlaqələrinin genişlənməsinə, dahi Üzeyir musiqisinin gələcəkdə də fəal və uğurlu təbliğinə səbəb oldu. [6].

Yubileyin mərkəzində dayanan əsas hadisə Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyinin yaradılması və açılışı idi. Maraqlıdır ki, respublikanın paytaxtında, Üzeyir bəyin uzun illər yaşadığı evdə onun ev-muzeyinin hələ də yaradılmaması respublikanın rəhbəri kimi də, Üzeyir musiqisini yüksək qiymətləndirən şəxsiyyət kimi də Heydər Əliyevi narahat edən mədəniyyət problemlərdən biri idi. Çünki Azərbaycana gələn rəsmi şəxslərə, qonaqlara, qasrollara və görüşlərə gələn mədəniyyət və incəsənət nümayəndələrinə, elmi tədbirlərə qatılan musiqişünaslara klassik professional musiqinin banisi haqqında yaxından, müfəssəl və mahiyyətli məlumat verən mədəniyyət obyekti yox idi. Bəstəkarın keçmiş H.Hacıyev küçəsində “monolit” kimi tanınan binadakı mənzili isə geniş muzey ekspozisiyaları üçün yararlı deyildi, digər tərəfdən, bəstəkarın bu mənzildə ömrünün çox az hissəsini yaşaması faktı da bu mənzildə muzey yaradılmasını sual altında qoyurdu. Belə ki, Ü. Hacıbəylinin yaradıcılığının mahiyyətli, böyük hissəsi, bəstəkarlıq, pedaqoji, musiqişünaslıq, ictimai, ədəbi, publisist, jurnalist fəaliyyəti, sənət dostları və yaradıcı ziyalılar ilə ünsiyyəti, məktublaşmaları, “Koroğlu”, “Azərbaycan xalq musiqisinin

əsasları” üzərindəki yaradıcılıq işləri 1915-1942-ci illər ərzində məhz “Ketsxoveli, 67” ünvandakı mənzilində həyata keçmişdi. Buna baxmayaraq, bəstəkarın ev-muzeyinin, musey fondunun və eksponatlarının təşkil olunmaması, zəngin ekspozisiyalardan ibarət muzeyinin hələ də yaradılmaması Azərbaycan musiqi mədəniyyəti, Ü. Hacıbəylinin həyat və yaradıcılığı haqqında tam təsəvvürlərə, bəstəkarın yaradıcılıq irsinin və şəxsi əşyalarının toplanılmasına, qorunmasına, tədqiqi və təbliğinə müəyyən problemlər yaradırdı. Bu səbəbə görə də, respublikaya gələn qonaqlara, tədbir iştirakçılarına, incəsənət adamlarına, musiqiçilərə, turistlərə Azərbaycan KP MK-nın qərarı ilə təsdiq olunmuş siyahı üzrə maddi mədəniyyət nümunəsi kimi yalnız dahi bəstəkarın heykəli və onun adını daşıyan Dövlət Konservatoriyası nümayiş etdirilirdi.

Həhayət, Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin bu vacib, tələpəli tarixi problemi həll edildi: 1975-ci il, noyabrın 20-də Üzeyir Hacıbəylinin ev-muzeyinin açılışı mərasimi keçirildi. Bu təntənəli mərasim bütün respublikanın musiqi ictimaiyyəti, yaradıcı ziyalılar, Üzeyir musiqisini sevənlər, yubiley iştirakçıları tərəfindən əsil incəsənət bayramı, tarixi bir gün kimi qarşılandı. Açılış mərasiminə bəstəkarın evinə yaxın ünvanlarda yaşayan sadə insanların da könüllü qatılması bu tədbirin ictimai rəydə necə rəğbətlə və müsbət qarşılandığını bir daha təsdiqlədi.

Açılış mərasimindəki çıxışlarda Ü.Hacıbəyli şəxsiyyəti, yaradıcılığı, musiqisi, onun musiqi tarixindəki böyük xidmətləri haqqında maraqlı fikirlər bildirildi. Bu hadisənin SSRİ-nin mərkəzi siyasi dairələrində, respublikaların yaradıcılıq ittifaqlarında və mətbuat orqanlarında, hətta xarici ölkələrdə geniş əks-səda doğurması heç də səbəbsiz deyildi. Birincisi, o illərdə, respublikalarda milli mədəniyyətin görkəmli simalarına, tarixi şəxsiyyətlərinə abidə və muzey yaratmaq çətin siyasi problem olduğu qədər də, o xalqın tarixi, mədəniyyəti və milli şüuru üçün böyük əhəmiyyət kəsb edən bir məsələ idi. Bir fakt da budur ki, dövrün siyasi və ideoloji tələblərinə görə Heydər Əliyev Ü.Hacıbəylinin ev-muzeyinin yaradılması haqqında planı SSRİ-nin rəsmi siyasi mərkəsinə rəsmi şəkildə bildirməli idi. SSRİ dövlət rəhbərliyinin bir çox siyasi və ideoloji qadağalarına baxmayaraq, Heydər Əliyev bu siyasi mərkəzdən razılıq almağa nail oldu. Əldə edilən əsas, qiymətli və mahiyyətli nəticə bundan ibarətdir ki, Heydər Əliyev SOV. İKP MK-ya Ü.Hacıbəylinin ev-muzeyinin yaradılması haqqında göndərilən rəsmi məktubun müsbət həllinə nail oldu, bununla da dahi şəxsiyyətin həyat və yaradıcılığının hüquqi ünvanı kimi ev-muzeyini yaratdı.

Ev-muzeyin təşkili, onun ekspozisiyasının, fondunun yaradılması, şəxsi əşyaların, əlyazmaların, nəşrlərin, məktubların, ədəbiyyatların, bəstəkara həsr olunan incəsənət əsərlərinin bir yerə toplanılması, bəstəkara məxsus muzey əhəmiyyətli maddi əşyaların sənədləşdirilməsi – bütün bunlar əlbəttə, çox vaxt tələb edən işlər idi. Arxiv sənədləri təsdiq edir ki, Ü.Hacıbəylinin ev-muzeyinin təşkilinə yubiley haqqında rəsmi qərar veriləndən dərhal sonra başlandı. Bu işə əsasən yubiley komissiyası, Mədəniyyət nazirliyi, ali və orta ixtisas təhsili nazirliyi təhkim olunmuşdular. [7]. Heydər Əliyev ev-muzeyin qurulması, təşkilati məsələləri ilə mütəmadi maraqlanır, ona hesabat verirdi. Mədəniyyət nazirliyinin arxiv sənədləri təsdiq edir ki, dahi bəstəkarın ev-muzeyinin təşkili yubileydən əvvəl və sonra da davam etmiş, 1970-ci illərin sonuna qədər muzeydə təşkilatlanma işləri görülmüşdür.

Ü.Hacıbəylinin ev-muzeyinin yaradılmasına iki aspektdə münasibət bildirilməyi məqsəduyğun hesab edirik. Birincisi, “incəsənət muzeydə”. Bu aspektdən yanaşdıqda, ev-muzeyi ilk növbədə Ü.Hacıbəylinin yaradıcılığının, bioqrafiyasının, əsərlərinin hüquqi ünvanı kimi qiymətləndiririk. Digər tərəfdən, ev-muzey dahi bəstəkarın həyat və yaradıcılığına dair bütün sənədlərin, notların, əlyazmaların, məktubların, foto-sənədlərin, mətbu materialların, kitabların, elmi məqalələrin, rəylərin bu gün də qorunub-saxlandığı, nümayiş etdirildiyi mədəniyyət məkanıdır. Ev-muzey Azərbaycan musiqi mədəniyyəti və incəsənətinin faktı, ünvanı, musiqiçilərin doğma ocağı olması ilə də əhəmiyyətli və qiymətlidir. Bu muzey yaradıldığı gündən indiyə qədər Azərbaycanda XX əsr klassik professional musiqinin, bəstəkarlıq məktəbinin, musiqişünaslığın banisi Ü.Hacıbəylinin şəxsiyyəti, yaradıcılığı, musiqisi və ümumən Ü.Hacıbəyli irsi haqqında dəqiq, müfəssəl, dəyərli informasiya verir və bütün bunların təbliğində aparıcı rol oynayır.

İkinci aspekt: “muzey incəsənətdə”. Bu aspektdən yanaşdıqda, ilk növbədə ev-muzeyin Azərbaycan musiqi incəsənətinin, Üzeyir irsinin davamlı və məqsədli təbliği, öyrənilməsi, qorunması işində əhəmiyyətini qeyd etməliyik. Dahi bəstəkarın ev-muzeyi dünən olduğu kimi, bu gün də, sabah da Azərbaycanın musiqi həyatının, musiqi-mədəni proseslərin ən fəal iştirakçısıdır. Azərbaycanda musiqi incəsənətinin, musiqi təhsilinin, elminin, ifaçılıq sənətinin elə bir respublika, regional, beynəlxalq səviyyəli tədbiri yoxdur ki, ev-muzey orada iştirak etməsin, dahi bəstəkar yad olunmasın. Bu muzey həm də gənc nəsillərdə mədəniyyət və incəsənətimizə, yaradıcı şəxsiyyətlərimizə, milli-mədəni dəyərlərimizə, konkret isə Ü.Hacıbəyli şəxsiyyətinə və yaradıcı-

lığına yüksək vətəndaşlıq, peşəkarlıq münasibətləri tərbiyə edir. Ev-muzeyi hər bir azərbaycanlının doğma mənəvi evinə çevrilərək, Azərbaycan musiqi incəsənətinin tanınması, sevilməsi, təbliği kimi missiyanı həyata keçirir.

Sonda məqaləni belə nəticə ilə tamamlamaq istəyirik ki, Ü.Hacıbəylinin musiqisinə, şəxsiyyətinə, zəngin irsinə, xidmətlərinə son dərəcə böyük vətəndaşlıq qüruru, məsuliyyəti, sevgisi və ehtiramı ilə yanaşan Heydər Əliyev, eyni zamanda, Azərbaycan dövlətinin mədəniyyət siyasətində bu böyük şəxsiyyətin obyektiv qiymətləndirilməsi, öyrənilməsi, qorunması, təbliği və gənc nəsillərə layiqincə tanıtılması kimi böyük bir tarixi-humanist vəzifəni yüksək səviyyədə, şəərəflə yerinə yetirmişdir. O, yaradıcı şəxsiyyətlərə, tarixə, mədəniyyətə, mədəni və mənəvi dəyərlərə münasibətin xalq üçün nümunəsini yaratmışdır. Ü.Hacıbəylinin ev-muzeyinin təşkilində, açılmasında birbaşa iştirak etməsi, ömrünün sonuna qədər Ü.Hacıbəyli irsinin toplanılması, qorunması və gələcək nəsillərə çatdırılmasının qayğısına qalması Heydər Əliyevin Azərbaycan musiqi mədəniyyəti və incəsənəti qarşısında ən böyük tarixi xidmətlərindən biridir.

ƏDƏBİYYAT

1. Heydər Əliyev. Bəstəkarın yüksək vəzifəsi və amalı. B.:Azərnəşr, 1979. 32 s.
2. Dahi bəstəkar Ü.Hacıbəylinin anadan olmasının 110 illiyinə həsr olunmuş yubiley gecəsində Azərbaycan Respublikası Prezidenti H.Əliyevin nitqi. 18 sentyabr, 1995. // Heydər Əliyev milli mədəniyyətimizin keşiyində. II kitab. – B.: 2001. – S. 158-164.
3. Böyük dirijor və bəstəkar Niyazinin ev-muzeyinin təntənəli açılışında Azərbaycan Respublikası Prezidenti H.Əliyevin nitqi. 18 sentyabr, 1994. // Heydər Əliyev milli mədəniyyətimizin keşiyində. II kitab. – B.: 2001. – S. 186-194.
4. bduələliyev A. Üzeyir Hacıbəyli irsinin təbliği musiqişünaslığın müasir və aktual vəzifəsi kimi. // Ü. Hacıbəylinin 125 və Bakı Musiqi Akademiyasının 90 illiyinə həsr olunmuş elmi-praktik konfransın materialları. - B.: Mütərcim, 2011. - S. 220-230.
5. Abduləliyev A. Heydər Əliyev və Azərbaycan musiqi mədəniyyəti. – “Musiqi dünyası”, 2008, № 1-2/35, s. 4-18.
6. Абдулалиев А. Культурная миссия Гейдара Алиева как предмет современной музыкальной науки. // Наука и современность-2000: Сборник

- материалов II Международной научно-практической конференции. - Новосибирск, Сибпринт, 2000. – С. 97-103.
7. Abdulləliyev A. Konservatoriyanın 50 illiyi Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin mühüm tarixi hadisəsi kimi. - “Musiqi dünyası”, 2012, N 3/52, s.113-120
 8. Azərbaycan Respublikası Prezidenti İşlər İdarəsinin Siyasi Sənədlər Arxiv. - Fond 1, siyahı 62, s.v. 26, s. 242.
 9. Bu barədə bax: “O sabah da bizimlə gedəcəkdir yanaşı”: Üzeyir Hacıbəyovun ev-muzeyinin təntənəli açılışı. – “Bakı”, 21 noyabr, 1975, s. 1, 3; Z. Səfərova. Elmi əsaslarla. – “Bakı”, 10 noyabr, 1975, s.3; Böyük bəstəkarə həsr olunur: [Memarlıq və incəsənət institutunda Ümumittifaq elmi konfransı] – “Bakı”, 12 noyabr, 1975, s.4; Azərbaycan musiqisinin iftixarı: Moskvada Üzeyir Hacıbəyovun anadan olmasının 90 illiyinə həsr edilmiş təntənəli gecə. – “Bakı”, 1 dekabr, 1975. s.1.
 10. Azərbaycan Dövlət Ədəbiyyat və İncəsənət arxiv. - Fond 501, siyahı 1, s.v. 295.

Açar sözlər: Heydər Əliyev, mədəniyyət siyasəti, musiqi mədəniyyətinin inkişafı, Üzeyir Hacıbəylinin musiqi irsinin qorunması və təbliği.

Ариз Абдулалиев (Азербайджан)

Гейдар Алиев и наследие Узеира Гаджибея

В статье поставлен актуальный музыковедческий вопрос об огромной культурно-исторической миссии общенационального лидера Г.Алиева в деле сохранения, пропаганды и изучения ценнейшего музыкального наследия У.Гаджибея. Данный вопрос рассматривается в аспектах развития азербайджанской музыкальной культуры и музыкальной пропаганды, непосредственно связанные с культурной политикой общенационального лидера.

Ключевые слова: Гейдар Алиев, культурная политика, развитие музыкальной культуры, сохранение и пропаганда музыкального наследия У.Гаджибея.

Ariz Abdulaliyev (Azerbaijan)

Heydar Aliyev and the heritage of Uzeyir Hajibeyli

In this article has been investigated the issue about cultural-historic mission of H.Aliyev in preserving, propaganda and study of music heritage of U.Hajibeyli. This issue is discussed in the aspects of development of Azerbaijan musical culture and musical propaganda, directly related to the cultural policy of the national leader.

Keywords: Heydar Aliyev, cultural policy, development of music culture, preservation and propaganda of musical heritage of U.Hajibeyli.